

TAPPAUS LOHI

Onnin lempiruokaa on lohi. Valtaosa Suomessa käytetystä lohesta on tuontikalaa. Se kasvatetaan oloissa, joissa lohet eivät pysty elämään luonnollisessa ympäristössään ja kokevat kärsimystä. Onni miettii, onko oikein jatkaa lohen syömistä, kun tietää, että lohen kasvatusta tuottaa niille kärsimystä.

1. Onko Onnin kysymys moraalinen kysymys?
2. Mitä asioita Onnin mielestäsi pitää ottaa huomioon, kun hän miettii, onko oikein jatkaa lohen syömistä?
3. Keksi perusteluja, miksi Onnin pitäisi lopettaa lohen syöminen. Keksi perusteluja, miksi Onni saisi jatkaa lohen syömistä. Mitkä perustelut ovat moraalisesti painavimpia?
4. Miten itse toimisit Onnin tilanteessa? Perustele vastauksesi.

OPETTAJALLE

Tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan moraalisesti olennaisia näkökulmia tapauksesta. Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan, mitkä ovat moraalien näkökulmasta parhaita argumentteja.

Opettaja voi pohjustaa aihetta ja avata kysymyksiä oppilaille. Ensin oppilaat pohtivat kysymyksiä itse, parin kanssa tai pienissä ryhmissä. Tämän jälkeen oppilaiden vastaukset puretaan koko ryhmän kanssa.

Näkökulmia tehtävän ohjaamiseen ja työskentelyn purkuun

Moraaliset kysymykset koskevat sitä, onko jokin teko oikein tai väärin. Tehtävässä on kyse moraalista kysymyksestä, koska Onni pohtii, onko oikein, että hänen ruokailuvalintansa voi tuottaa kärsimystä lohille.

Yksi keskeinen näkökulma on, että meillä on moraalinen vastuu niistä olennoista, jotka voivat kokea kärsimystä. Onko hyväksyttävää syytä ajatella, että eläimille voi tuottaa kärsimystä, jos ajattelemmme, että on väärin aiheuttaa sitä toisille ihmisille?

On hyvä huomata, että lohen kysynnän täyttäminen edellyttää tehotuotantoa, jossa kaloilla ei ole mahdollista elää lajityypillisesti luonnollisessa elinympäristössä.

Löydät lisää näkökulmia skannaamalla QR-koodin!

TAUSTAMATERIAALIA OPETTAJALLE

TAPAUS LOHI -KORTTIIN

Johdanto

Moraalissa ei ole kyse pelkästään ihmisten välisistä suhteista, vaan myös ihmisen suhteesta toisiin elollisiin olentoihin ja ympäristöön yleensä. Toisia elollisia olentoja ja ympäristöä koskevat moraalikysymykset ovat hyvin moniulotteisia. Tapaus lohi -kortissa esitetään yksi näkökulma, josta asiaa voi lähestyä. Taustamateriaalissa näkökulmaa avarretaan ja täydennetään muillakin näkökulmilla.

Lohen kasvatuksesta voi lukea: <https://yle.fi/a/74-20002929>

Näkökulmia kortin kysymyksiin:

Onko Onnin kysymys moraalinen kysymys?

Lyhyt vastaus kysymykseen: Se on moraalinen kysymys siksi, että

- (a) siinä on kyse lohen intresseistä, joita Onni saattaa loukata
- (b) siinä on kyse Onnin velvollisuuksista tai moraalisesta luonteesta tai hänen yhteisönsä hyvinvoinnista.

Mitä asioita Onnin mielestäsi pitää ottaa huomioon, kun hän mieltii, onko oikein jatkaa lohen syömistä?

Onnin pitää tarkastella asiaa ainakin neljästä näkökulmasta: lohen, itsensä, yhteisönsä ja ympäristön kannalta. Lohen kannalta pitää mieltiä, onko lohella intressejä, joita Onni saattaisi loukata. Tällainen intressi voi olla lohen oikeus lajityypilliseen elämään, joka ei toteudu kassissa viljellyn lohen tapauksessa. Jos Onni saisi hankittua meressä vapaasti elävää lohta, hän ei loukkaisi tuota oikeutta. Sitten kysymys olisi lähinnä siitä, voidaanko lohta pyytää siten, että pyyntimenetelmät eivät aiheuta lohelle kärsimystä. Voitaisiin nimittäin ajatella, että lohella on intressi välttää kärsimystä.

Onnin itsensä kannalta hänen pitää pohtia, onko hänellä joitakin velvollisuuksia lohta kohtaan tai minkälainen toiminta lohta kohtaan olisi vastuullista ja osoittaisi hyveellisiä luonteenpiirteitä. Onnin pitää pohtia myös, miten hän voi yleisesti ottaen tyydyttää ravinnontarpeensa niin moraalisesti kuin ekologisestikin kestäväällä tavalla. Tätä kysymystä ei voi tarkastella mielekkäästi ottamatta huomioon yhteisöllisiä ja ympäristöön liittyviä näkökohtia.

Onnin on pohdittava, mikä on moraalisesti ja ekologisesti kestävä tapa tuottaa ravintoa suurille määrille ihmisiä. Lohenviljelyä on perusteltu sillä, että se on taloudellinen tapa tuottaa suuret määrät laadukasta proteiinia. Onnin pitääkin nyt pohtia, mikä olisi vaihtoehto lohenviljelylle.

Keksi perusteluja, miksi Onnin pitäisi lopettaa lohien syöminen.

Keksi perusteluja, miksi Onni saisi jatkaa lohien syömistä. Mitkä perustelut ovat moraalisesti painavimpia?

Perusteluja lohien syömistä vastaan: (1) lohet kärsivät vankeudesta, (2) lohet ovat alttiita lohiloisille ja lohille pitää siksi syöttää antibiootteja – kärsipä jokin yksittäinen lohi loisesta tai ei, (3) on saatavilla muita laadukkaita proteiinilähteitä, (4) lohi ei ole useimmille eurooppalaisille lähiruokaa ja aiheuttaa siksi kuljetuksen takia merkittävät hiilidioksidipäästöt, (5) edullinen lohi heikentää paikallisesti pyydettyjen kalojen kysyntää ja siten paikallisten kalastajien elinkeinoa ja toimeentuloa, (6) lohta ruokitaan kalajauholla, jonka valmistaminen on sosiaalisesti ja ekologisesti tuhoisaa: se vie itä-Afrikan rannikon paikallisilta kalastajilta elinkeinon, sillä kiinalaiset kalastusalukset ryöstökälvästävät alueella ja heikentävät merkittävästi kalansaalista

Perusteluja lohien syömisestä puolesta: (1) lohien proteiinit ja rasva ovat terveellisiä ihmiselle, (2) lohenviljely vähentää painetta vapaiden merikalorien liikakalastukselle.

Miten itse toimisit Onnin tilanteessa? Perustele vastauksesi.

Oppilasta kannattaa pyytää vertailemaan perusteita puolesta ja vastaan ja asettamaan niitä tärkeysjärjestykseen. Moraalisten ja ekologisten näkökohtien pitäisi painaa enemmän kuin taloudellisten tai esteettisten. Esimerkiksi lohen hyvä maku ei paina yhtä paljon kuin lohen kärsimys.

LISÄKYSYMYKSIÄ OPPILAALLE TAPAUKSEEN LIITTYEN

Saisiko Onni syödä lohta, jos hän tietäisi, että lohi voi hyvin?

Yllä esitetty kysymys perustui tietoon, että lohi voi huonosti. On valaisevaa tarkastella vertailun vuoksi mahdollisimman läheistä, mutta erilaista tapausta. Jos lohi voi hyvin, niin sitten herää kysymys, voisiko olla jokin muu peruste, miksi Onni ei saisi syödä lohta. Tällainen voi olla lohen kyky ylipäättään tuntea ja kokea jotakin. Eläinten oikeuksia puolustava filosofi Peter Singer on esittänyt, että kaikilla nautintoa tai kärsimystä tuntevilla olennoilla on intressejä, joita moraaliset toimijat eivät saa loukata. Tällaisia intressejä ovat esimerkiksi pyrkimys hankkia ravintoja ja lisääntyä. Singerin lähestymistapa on biosentrinen. On hyvä huomata, että lohta voidaan puolustaa täysin antroposentrisistäkin lähtökohdista.

Onko lohen hyvin- tai pahoinvointi sellainen näkökohta, joka Onnin on moraalisenä toimijana otettava huomioon?

Tämä kysymys johdattelee tarkastelemaan seikkaperäisemmin sitä, mikä tekee Onnin alkuperäisestä kysymyksestä moraalisen. Lohen hyvin- tai pahoinvointia voi verrata joidenkin toisten ruoan tuotantoon käytettyjen eläinten hyvin- tai pahoinvointiin. Sitä voi verrata myös viljelykasveihin, jotka eroavat puheena olevista eläimistä siinä, että niillä ei ole aisteja eivätkä ne ole siinä mielessä tuntevia olentoja.

Jos hyvin- tai pahoinvointi on moraalisesti olennainen näkökohta, miksi Onnin pitää ottaa se huomioon?

On luontevaa ajatella, että jos lohi kykenee voimaan hyvin tai huonosti, lohella on intressi, jota Onni voi loukata. Lohen hyvin- tai pahoinvointi liittyy sen lajityypilliseen käyttäytymiseen. Jos kalankasvattajat estävät lohta käyttäytymästä lajityypillisesti ja näin aiheuttavat sille kärsimystä, niin ostamalla ja syömällä lohta Onni aiheuttaa välillisesti lohelle pahoinvointia. Tästä syystä Onnin pitää ottaa huomioon lohen hyvin- tai pahoinvointi.

Onko Onnilla jokin velvollisuus suhteessa loheen?

Onnilla voi olla esimerkiksi velvollisuus olla välillisesti tuottamatta lohelle pahoinvointia. Onnilla voi olla myös velvollisuus olla välillisesti aiheuttamatta tuntevan olennon kuolemaa tarpeettomasti, sillä hän voi syödä muutakin kuin lohta. Edelleen Onnilla voi olla yhdessä toisten ihmisten kanssa velvollisuus pitää huolta siitä, että lohen ja muiden elävien olentojen ympäristö säilyy elinkelpoisena ja että ne voivat elää lajilleen tyypillistä elämää.

Pitääkö Onnin osoittaa myötätuntoa ja huolenpitoa itseään heikompaa luontokappaletta kohtaan?

Perinteisesti on ajateltu, että valta-asemiin ja kyvykkyyksiin liittyy erityinen moraalinen vastuu niitä kohtaan, joilta nämä puuttuvat. Ihminen on luonnossa erityisasemassa pitkälle kehittyneiden kognitiivisten ja sosiaalisten kykyjensä tähden. Ihmisen ei tarvitse henkensä pitimiksi välttämättä saalistaa, vaan hän voi viljellä kasveja ja tuottaa siten suuren määrän ravintoa. Tätä taustaa vasten voisi sanoa, että Onnin pitää osoittaa myötätuntoa ja huolenpitoa itseään heikompaa luontokappaletta kuten lohta kohtaan.

Pitääkö Onnin vastustaa lohenviljelyä olemalla syömättä lohta?

Mikäli lohenviljely on moraalisesti ja ekologisesti kestäväntöytä, on johdonmukaista ajatella, että Onnin pitää vastustaa lohenviljelyä olemalla syömättä lohta. Lohen syömättä jättäminen on Onnin vallassa oleva asia ja siksi se on hänen moraalisesta vastuunsa piiriin kuuluva asia. Sitä vastoin hän ei voi sulkea lohenviljelylaitoksia tai muuttaa asiaa koskevaa lainsäädäntöä. Siksi ne eivät ole suoraan hänen vastuullaan. Hän voi toki välillisesti vaikuttaa näihin. Hän voi esimerkiksi äänestää eduskuntavaaleissa lohenviljelyä vastustavaa ehdokasta.

Materiaalin työryhmä

Alexi Enqvist
Satu Honkala
Essi Ikonen
Katri Hämeenniemi
Titta Koivukoski
Raili Keränen-Pantsu
Veera Lupunen
Saara Mäkelä
Mika Perälä
Eero Salmenkivi

**Löydät kortin
skannaamalla QR-koodin!**

Ulkoasu: Emma Palojärvi

